

D • N
16/11 1954

Militärledningen och kriget

Tre villkor för ett svenskt försvar mot anfall står i förgrunden i överbefälhavarens utredning. Vi behöver ett starkare flyg, taktiska atombomber och hjälp utifrån. Det sistnämnda villkoret kan överbefälhavaren självvallet inte närmare diskutera. Då han berör det måste han emellertid utgå från att hjälpen inte kommer genast, han talar om denna hjälp som något man måste hoppas på efter en tid, kanske efter en lång tid. "Våra resurser är icke tillräckliga för att vi under längre tid skall kunna avvärja en stormakts angrepp utan ekonomiskt och militärt understöd utifrån. Vår strategi måste ur denna synpunkt inriktas på att skapa betingelser för att vi i krig skall kunna understödjas av stater, som finner det förenligt med sina intressen att bistå oss."

Detta förhållande att främmande hjälp är nödvändig, men att vi på grund av vår alliansfria politik inte kan räkna på att den kommer, i varje fall inte förutsätta att den kommer snart, inte förbereda dess mottagande, leder ofrånkomligt till svagheter i utredningen. Överbefälhavaren är förhindrad att gå in på frågan vad en förberedd och snar hjälp skulle innebära. Detta avgörande problem står den rena utrikespolitiken så nära att militärledningen måste hålla tyst om det. Men det är inte svårt att dra slutsatser från de rent militärpolitiska resonemangen i utredningen. Sådana slutsatser har dock i debatten knappast antytts — politikerna och pressen blundar, de har lärt sig att blunda, vill blunda.

I sin framställning av "betingelsemetoderna" vid ett anfall stannar överbefälhavaren främst vid flyg- och fjärrvapensanfall och vid invasion. Att vi effektivt skulle kunna avvärja luftanfall särskilt med fjärrvapen anses uteslutet; "starka offensiva flygstridskrafter av en sådan omfattning att de kan lamslä en stormakts förmåga att föra krig mot oss kan av naturliga skäl inte ingå i den svenska krigsmakten". Men uppenbarligen skulle det vid en förberedd hjälp väster ifrån vara möjligt eller sannolikt att sådana flygstridskrafter kunde erhållas. Den

alliansfria linjen är i realiteten vad som ovillkorligt hindrar ett effektivt avvisande av flygaktionerna. Detta beror inte överbefälhavaren, men den refererade formuleringen ger en tillräckligt tydlig fingervisning.

Med den väl motiverade uppfattningen att vi inte med nuvarande politik kan påräkna tillräckligt starka flygstridskrafter för att avvärja sådana anfall synes ett av de få godtyckliga resonemangen i utredningen nära sammanhånga. Det sägs att "enbart flyg- och fjärrvapensanfall (kan tänkas) ge resultat först efter relativt lång tid". Varför skulle inte sådana anfall kunna leda till betvågande av motståndsvilja och motståndskraft — den frågan besvaras inte med tillbörlig skärpa. Överbefälhavaren förklarar helt enkelt att invasion (naturligtvis i förening med luftanfall) "framstår som det sannolikaste och farligaste anfallssättet". Det är svårt att frigöra sig från tanken att general Swedlund här i någon mån bestäms av önsketänkande: bombningarna anses mindre farliga — ty för att hejda dem behövs snar hjälp utifrån, och det kan en neutral stat inte få — medan invasionen ställs i förgrunden — ty därmed öppnas vägen för ett politiskt rimligt krav, nämligen anskaffande av taktiska atomvapen.

I och för sig är kravet på dylika atomvapen, liksom på starkare flyg, övertygande motiverat. Ja, detta krav framförs med sådan kraft att intrycket av Sveriges svaghet utan dylika vapen blir överväldigande. Vid "gränsinvasion mot Sverige, så länge vi icke har tillgång till atomstridsmedel... kommer det svenska försvaret i ett synnerligen ogynnsamt läge". "Först om den anfallande utsättes för eller hotas med

atombombanfall från någon makt som lämnar oss understöd, behöver han övergå till en taktik med mera spridda styrkor, därest vi själva icke förfogar över sådana stridsmedel." Det nuvarande läget är att vi inte har taktiska atombomber och ingen överenskommelse om stöd utifrån, vare sig i form av bomber eller flygformationer.

Även om den begärda upp rustningen genomförs, blir det tydligen omöjligt att försvara Sverige i dess helhet — ens under den tid då ett försvar utan främmande hjälp över huvud är tänkbart. "Vi måste... räkna med att vi redan från början kan bli tvingade att tillands tillämpa en strategisk defensiv, som kan innebära att svenskt territorium efter hand måste uppgivas under det att våra stridskrafter så småningom nöter ut den fientliga anfallskraften genom ett segt försvar i bakom varandra, lämpligt belägna och om möjligt i förväg, helst redan i fredstid utbyggda försvarszoner." Här kommer alltså, relativt smakligt formulerad, den gamla tanken att den svenska armén skulle uppge den ena delen av landet efter den andra till rysk ockupation för att i vissa områden hålla sig kvar så länge som möjligt i väntan på befriaren från väster.

Huvudfrågan, den förbigångna huvudfrågan, är emellertid: Hur skulle läget förändras genom överenskommen och förberedd hjälp? Tydligt är att möjligheten att avvärja strategiska flyganfall skulle bli en helt annan, att vårt försvar mot invasion för närvarande — innan vi har de taktiska bombarna — är helt beroende av utländsk hjälp, att tvånget att överge delar av landet försvinner eller begränsas genom sådan hjälp. Men om en överenskommen och förberedd hjälp får militärledningen alls inte tala. Trots det erkända faktum att även under de mest gynnsamma förhållanden biståndet väster ifrån sägs vara en ofrånkomlig förutsättning för att vi skall kunna försvara oss "under längre tid" — efter bombningen, invasionen, utrymningen av svenska områden.

JOYCE CARYS SENASTE

I SIN SENASTE roman, nu utkommen på svenska — *Mellan ont och gott* (Hökerbergs, 17:50) — fortsätter Joyce Cary den serie som för två år sedan började med den stora succésromanen "På nåd och onåd". Den sistnämnda romanen slutar med en skildring av trekantförhållandet mellan Nina — berätterskan —, den gamle politiker Nimmo, hänsynslös, opålitlig, förljugen, men ändå "nådens", den stora rättfärdighetslidelsens representant, och Jim, mannen utan "nåd", snarast personifierande den fasta ordningen utan illusioner och frälsningslängtan. Den senaste romanen är ett avsnitt av de memoarer som Nimmo skriver på i "På nåd och onåd". Han berättar om barndomen och ungdomen i ett fattigt frireligiöst hem på den engelska landsbygden, om sina första politiska aktioner inom fackföreningsrörelse och parti. Vad som klarläggs är främst hur Nimmo fått sin självfallna, av inga förringar och förvillelser undergrävd tro och hur han för att förverkliga sin vilja på förbättra drivs in i politikens kompromisser, falskhet och förträngande av för framgången farliga tvivel och tankar. Boken är inte så fångslande som den förra, men den innehåller utomordentliga scener och teckningar; Nimmos föräldrar och främst hans syster Georgina — helgonlika och ändå mänskliga — hör till de bästa i Carys galleri av originella, äkta och gripande personer. Man väntar nu med spänning på trilogins tredje del, där Jim skall bli berättare. De hittills publicerade delarna tyder på att denna romanserie blir Carys mästerverk.

HERBERT TINGSTEN